

MINISTERSTVO

ZAHRANIČNÝCH VECÍ
A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MONITOR

ZAHRANIČNOPOLITICKÉHO MYSLENIA

ODBOR ANALÝZ A PLÁNOVANIA

november 2024 – január 2025

Vážené kolegyně a kolegovia,

Rok 2025 prináša ďalšie zásadné zmeny na globálnej zahranično-politickej scéne. Nástup D. Trumpa do Bieleho domu opäť otvára otázky budúcnosti transatlantických vzťahov a amerického postavenia vo svete. Európska únia čelí výzvam, ktoré budú formovať jej nasledujúcu dekádu – od strategickej autonómie až po energetickú bezpečnosť. Jadrová energia sa dostáva do popredia ako riešenie klimatických ambícií aj geopolitických neistôt. Okrem toho sledujeme vývoj konfliktov a politické zmeny vo svete, napríklad v Sýrii, kde sa mení vnútorná aj regionálna dynamika. Tieto a ďalšie témy rozoberáme v aktuálnom vydaní nášho Monitora.

Príjemné čítanie vám praje
Tím Odboru analýz a plánovania

GLOBÁLNE KONFLIKTY V ROKU 2025

Nestabilné oblasti ostávajú na
takmer všetkých kontinentoch

VÝZVY GLOBÁLNEJ EKONOMIKY

5 tém, ktoré môžu mať
globálny dosah

EÚ NA KONCI TEJTO DEKÁDY

Priority na ďalšie obdobie

DRUHÉ VOLEBNÉ OBDOBIE D. TRUMPA

Očakávania v oblasti
zahraničnej politiky

D. TRUMP A EURÓPA

Ako bude vyzerat' spolupráca
s Washingtonom?

BUDÚCNOSŤ JADROVEJ ENERGIE

Dobré časy pred nami

KONIEC ASADA V SÝRII

Krajinu čaká náročná
tranzícia moci

OBRANNÝ PRIEMYSEL

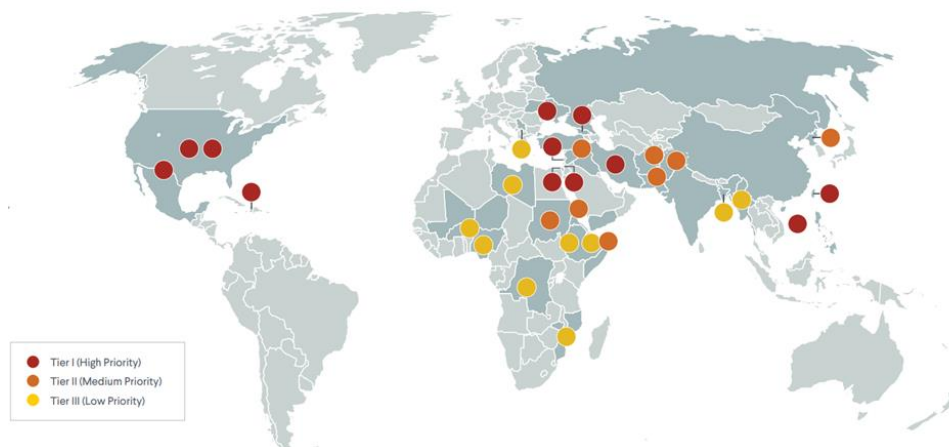
Ako musí Európa reagovať
v zmenenom prostredí?

CLÁ NA ČÍNSKE ELEKTROMOBILY

Nový iritant vzťahov EÚ-
Čína?

Council on Foreign Relations uskutočnil každoročný tzv. prieskum preventívnych priorít (PPS - Preventive Priorities Survey) a zo zozbieraných údajov pripravil zoznam 30 prebiehajúcich, respektíve potencionálne násilných konfliktov, ktoré treba sledovať v roku 2025. Experti usudzujú, že tento rok môže patriť k najnebezpečnejším v 17 ročnej histórii PPS. Oproti minulosti predpovedajú vysokú pravdepodobnosť výskytu väčšieho počtu nepredvídateľných udalostí, ktoré môžu mať veľký dopad na záujmy USA a spojencov.

The Top Conflicts to Watch in 2025

Počet ozbrojených konfliktov na celom svete v posledných rokoch neustále rastie, čo zvyšuje riziko nákladnej vojenskej intervencie. Týka sa to najmä Blízkeho východu, ktorý je naďalej sužovaný násilím vo viacerých krajinách. Toto násilie má potenciál zintenzívniť sa a rozšíriť. Ani vojna na Ukrajine, ktorá si podľa niektorých odhadov už vyžiadala milión obetí,

nepoľavuje. Zatiaľ čo situácia v indicko-pacifickom regióne je pomerne pokojná, existujú početné ohniská napätia v Taiwanskom prielive a v Juhočínskom mori, ktoré by sa mohli náhle vznietiť a do konfliktu vtiahnuť Spojené štáty. Možnosť, že by sa USA mohli ocitnúť vo vojnách nie s jednou, ale s dvoma hlavnými jadrovými mocnosťami súčasne, je reálna a tieto hrozby nemožno podceňovať.

Na čele tohtoročného zoznamu sú zhoršujúca sa bezpečnostná situácia na Blízkom východe, po ktorej nasledujú hrozby pre USA doma (domáce politické násilie, kybernetické útoky a bezpečnostná kríza na južnej hranici), agresia Ruska na Ukrajine a čínske provokácie v Taiwanskom prielive a Juhočínskom mori. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa na vyššie priečky v rebríčku tento rok dostali aj vážne humanitárne krízy na Haiti, v Sudáne a v Somálsku.

Najväčšie obavy vzbudzujú vojny v Gaze a na Ukrajine, ozbrojené strety na Západnom brehu a na hraniciach USA s Mexikom a nepriateľské akcie medzi Izraelom a Iránom.

Vysoko pravdepodobné sú tiež: kolaps štátu v Libanone a pokračovanie bojov medzi Hizballáhom a Izraelom, ako aj zvýšené vojenské provokácie a vplyvové operácie Ruska vo východnej Európe, predovšetkým v Gruzínsku a Moldavsku, ktoré môžu vyvolať verejné nepokoje a vyústiť do politickej nestability v regióne. Menej pravdepodobné, no s veľkým potenciálnym dopadom na USA budú: zintenzívnenie vojenského a ekonomického tlaku Číny na Taiwan, závažný kybernetický útok na kritickú infraštruktúru samotných USA zo strany štátneho alebo neštátneho aktéra a stupňujúci sa politický antagonizmus v Spojených štátoch prameniáci z znovuzvolenia Donalda Trumpa za prezidenta, ktorý môže vyústiť do teroristických činov a politicky motivovaného násillia.

Okrem toho existujú aj ďalšie prebiehajúce alebo potenciálne konflikty, najmä v Afrike, ktoré nemusia mať rovnaký strategický význam, sú však dôležité z humanitárnych aspektov.

Link (aj zdroj mapy): <https://www.cfr.org/report/conflicts-watch-2025>

Začiatok roka 2025 prináša zásadné otázky týkajúce sa globálnych ekonomických vzťahov, ktoré odrážajú technologický pokrok, geopolitické napätie a meniace sa ekonomické stratégie. Think tank *Atlantic Council* vo svojom článku konštatuje, že po uplynulých dvadsiatich piatich rokoch, počas ktorých sa globálny HDP strojnásobil a chudoba znížila na polovicu, čelí svet závažným výzvam, ktoré môžu formovať budúcnosť na roky dopredu. Spojené štáty vstupujú do tohto obdobia s najsilnejším ekonomickým rastom spomedzi vyspelých ekonomík, pričom ich startupy a inovačné spoločnosti naďalej udávajú svetové trendy. Otázkou zostáva, či USA dokážu využiť nové technologické objavy a inovácie a zachovať si svoje vedenie v globálnej ekonomike.

**POLITICKÉ A EKONOMICKÉ
ROZHODNUTIA PRIJATÉ V
ROKU 2025 BUDÚ MAŤ
DLHODOBÉ DÔSLEDKY NA
GLOBÁLNE EKONOMICKÉ
VZŤAHY**

Jednou z kľúčových tém nového roka je podľa *Atlantic Council* nezávislosť US centrálnej banky, tzv. Federálneho rezervného systému (Fed), ktorá predstavuje základnú zložku dôvery v americký dolár. Ak by prezident Donald Trump spochybnil nezávislosť Fedu, mohlo by to viesť k volatilitě trhov. Pravdepodobnejšie je však, že Trump vymenuje nového predsedu Fedu, čo by mohlo spôsobiť neistotu, ale nie nevyhnutne finančnú krízu.

Ďalšou otázkou bude efekt US ciel na dovezený tovar zavedených novou administratívou D. Trumpa. Tieto opatrenia podľa analytikov prinesú predovšetkým zmeny v obchodných tokoch. Už predchádzajúce clá presunuli podiel obchodu z Číny na iné krajiny, ako sú Mexiko a Kanada, čo naznačuje účinnosť stratégie „friendshoringu“, ktorá sa zameriava na diverzifikáciu dodávateľských reťazcov smerom k dôveryhodným partnerom. Na druhej strane otáznym ostáva vplyv zamýšľaných celoplošných ciel, resp. obchodných opatrení zavedených aj proti spojencom, čo by mohlo mať výrazný dopad na proexportné ekonomiky akou je aj tá slovenská.

Oživenie čínskej iniciatívy Pás a cesta predstavuje ďalšiu zásadnú otázku pre globálnu ekonomiku, pričom financovanie nových projektov prechádza na jüan, nie dolár, a zameriava sa na menšie a udržateľnejšie projekty. Tento posun by mohol vyvolať protiopatrenia zo strany USA, či už v podobe bilaterálneho financovania projektov alebo snahy organizovať alternatívu prostredníctvom krajín G7.

Súčasne rastie tlak zo strany globálneho Juhu na zvýšenie ich hlasovacej moci v Medzinárodnom menovom fonde (MMF). Ak by sa hlasy prerozdelenili na základe podielu na globálnom HDP, Spojené štáty a Čína by získali, zatiaľ čo Európa by stratila, čo by mohlo oslabiť podporu USA v správnej rade MMF.

Poslednou významnou otázkou je podľa autorov nárast popularity stabilných kryptomien viazaných na americký dolár. Stabilné kryptomeny dosiahli celosvetovú hodnotu vo výške 170 miliárd dolárov, pričom až 98 % je viazaných na US dolár a ich použitie sa rýchlo rozširuje mimo USA, najmä v Európe, Indii a juhovýchodnej Ázii. Tento fenomén vyvoláva otázky týkajúce sa regulačných rámcov a vplyvu na ekonomiky krajín, kde sú tieto kryptomeny široko používané.

Uvedené otázky ilustrujú tranzíciu globálnej ekonomiky, kde úspech závisí od schopnosti krajín prispôbiť sa rýchlo sa meniacim podmienkam. Ekonomický svet bude navyše čeliť výzvam aj v oblastiach ako energetika, regulácie, nástup nových technológií, či geopolitická nestabilita a možný opätovný rast inflácie. Ako sa bude svet prispôbovať týmto výzvam, zostáva otvorené, no politické a ekonomické rozhodnutia prijaté v roku 2025 budú mať dlhodobé dôsledky na globálne ekonomické vzťahy a rovnováhu moci.

Link: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/five-big-questions-about-the-global-economy-in-2025/>

V čase, keď Európska únia plánuje svoju víziu do roku 2030, čelí viacerým zložitým a vzájomne prepojeným výzvam, ktoré budú determinovať jej postavenie na globálnej scéne. Publikácia think tanku CEPS „Cesta EÚ do roku 2030: vymedzenie priorít pre silnejšiu Úniu“ načrtáva mnohostrannú stratégiu na riešenie naliehavých otázok bezpečnosti, energetickej politiky a rozvoja zručností. Poukazuje na to, ako sa EÚ môže preplaviť čoraz turbulentnejším geopolitickým a hospodárskym prostredím a zabezpečiť svoju odolnosť, konkurencieschopnosť a súdržnosť.

Pre budúcnosť EÚ je východiskovou otázkou bezpečnosť, a to tak hospodárskej, ako aj geopolitickej. Európska únia musí zaujať asertívnejší prístup k obrane a medzinárodným partnerstvám. Nakoľko svetové konflikty pretvárajú geopolitický poriadok, EÚ musí posilniť svoju úlohu poskytovateľa bezpečnosti a globálneho sprostredkovateľa. Vyžaduje si to odvážne kroky, ako napríklad začlenenie záväzných bezpečnostných záruk do procesu rozširovania, riešenie zraniteľnosti v kritických dodávateľských reťazcoch a zosúladenie globálnych partnerstiev so spoločnými hodnotami, ako sú opatrenia v oblasti ochrany životného prostredia a ľudských práv. Týmto spôsobom si EÚ môže zabezpečiť vedúce postavenie v globálnom riadení a zároveň ochrániť svoju vnútornú stabilitu.

Energetická politika je ďalšou kritickou oblasťou. Výzvou je zníženie energetickej závislosti a dosiahnutie udržateľnosti bez toho, aby bola ohrozená hospodárska konkurencieschopnosť. EÚ musí urýchliť prechod na čisté zdroje energie, pričom by mala vychádzať zo svojich ambiciózných cieľov v oblasti dekarbonizácie a zároveň sa zaoberať ekonomickými nákladmi tejto transformácie. Cieľom by malo byť využitie technologických inovácií na posilnenie energetického trhu EÚ a posilnenie jej geopolitického vplyvu. Postupné zvyšovanie cien uhlíka môže podľa nej viesť k znižovaniu emisií a zároveň podporiť investície do ekologických technológií - čo je vyvážený krok, ktorý bude mať zásadný význam pre zachovanie priemyselnej základne Únie.

**PRE BUDÚCNOSTI EÚ JE
VÝCHODISKOVOU OTÁZKA
BEZPEČNOSTI, A TO TAK
HOSPODÁRSKEJ, AKO AJ
GEOPOLITICKEJ**

Žiadna stratégia pre budúcnosť nie je kompletná, ak sa nezaobrá aj ľudským faktorom. Kľúčovým podľa analýzy CER je dôležitosť vybavenia európskej pracovnej sily zručnosťami potrebnými na prosperitu v rýchlo meniacom sa svete. Prechod na priemysel 5.0, ktorý predstavuje priemyselný model viac zameraný na človeka, udržateľnosť a odolnosť, si bude vyžadovať odstránenie pretrvávajúcich nedostatkov v oblasti zručností. Dôraz je potrebné klásť na rozvoj zručností, ktorý by bol podporovaný „informovanosťou o zručnostiach“ založenou na údajoch a opatreniami, ktoré by stimulovali odbornú prípravu a rekvalifikáciu. Tento prístup by posilnil možnosti jednotlivcov a zároveň zabezpečil, aby podniky mali k dispozícii dostatok kvalifikovaných pracovníkov potrebných na inovácie a globálnu konkurencieschopnosť.

Spoločne tieto aspekty odhaľujú hlboko prepojenú agendu. Bezpečnosť, energetika a zručnosti nie sú izolovanými prioritami, ale sú súčasťou väčšieho celku, ktorý bude určovať smerovanie Európy. Spoločné riešenie týchto oblastí je nevyhnutné na zmiernenie regionálnych nerovností, podporu inovácií a posilnenie základov Únie.

Link: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/the-eus-path-to-2030/>

Vo voľbách v novembri 2024 získal Donald Trump mandát na druhé funkčné obdobie a stal sa 47. prezidentom USA. Kolektív autorov z Brookings Institution sa zamýšľa nad tým, ako jeho opätovné zvolenie prezidenta ovplyvní zahraničnú politiku Spojených štátov.

Pre Kreml' je aktuálne najdôležitejší posun v angažovanosti Spojených štátov vo vojne na Ukrajine. Putinov „plán víťazstva“ je založený na predpoklade narušenia západnej jednoty počas opotrebovávacej vojny. Tento plán však naráža na vyslovený odpor administratívy Trumpa voči udržaniu takejto vojny. Jeho ambíciou je vojnu čím skôr ukončiť.

**ZNOVUZVOLENIE D. TRUMPA
VNESIE NOVÉ NEISTOTY NA
BLÍZKY VÝCHOD, AKO AJ DO
ĎALŠÍCH REGIÓNŮV**

Ak nová US administratíva prejde vo vzťahu k Mexiku od hrozieb k činom, t.j. k vojenskej operácii a zničí fentanylové laboratória v Mexiku, nasadí špeciálne jednotky na zabíjanie mexických drogových bossov alebo blokádu mexických prístavov, kde sa dovážajú prekursori na výrobu nelegálnych drog, dôjde k bezprecedentnému zhoršeniu vzájomných vzťahov.

Vo vzťahu ku krajinám Perzského zálivu Brookings očakáva, že Trump bude chcieť rozšíriť Abrahámske dohody o Saudskú Arábiu. Devastácia Gazy a prebiehajúca vojna v Libanone to však komplikujú.

V súvislosti s líderstvom USA v NATO je na mieste otázka, či nový generálny tajomník NATO Mark Rutte bude schopný presvedčiť členov Aliancie, aby zvýšili výdavky na obranu. Od toho závisí budúcnosť NATO. Európa sa musí vážne zaoberať investovaním do svojich vlastných obranných kapacít.

Trump má veľmi svojrázne názory voči Taiwanu. Neexistuje však žiadny dôkaz, že by sa v druhom funkčnom období viac zapájal do politických rozhodnutí voči TW než v prvom. Jeho postoje voči TW budú závisieť od toho, koho si vyberie do najvyšších politických pozícií.

Kľúčovú úlohu pri určovaní trajektórie a tónu vzťahov medzi USA a Čínou budú zohrávať diplomatické manévry Pekingu a schopnosť Si Ťin-pchinga zapojiť Trumpov osobný záujem do formovania čínskej politiky Spojených štátov.

Publikácia očakáva významný posun v politike USA voči krajinám tzv. Globálneho juhu. Na rozdiel od administratívy Bidena, prinajmenšom v krátkodobom horizonte bude US zahraničná politika voči nim spomaľovať, až stagnovať a to najmä v oblasti podpory rozvojových priorít.

Znovuzvolenie Trumpa vnesie nové neistoty na Blízky východ. Počas jeho druhej administratívy aj vzhľadom na zloženie izraelského kabinetu, bude jednoduchšie si predstaviť, že Izrael formálne anektuje Západný breh. Na druhej strane Trump osobne neznáša veľké vojny, ani tentokrát nedovolí USA zatiahnuť do vojny s Iránom.

Čo sa týka technologickej súťaže, tá bude jedným z ústredných národných bezpečnostných cieľov. V dôsledku toho môžeme očakávať ďalšie zrýchlenie úsilia z minulého obdobia, vrátane potenciálneho rozšírenia snáh bývalého prezidenta J. Bidena potlačiť technologický pokrok Číny.

Link: <https://www.brookings.edu/articles/how-is-trumps-reelection-likely-to-affect-us-foreign-policy/>

Analytici z Centra pre európsku politiku (EPC) tvrdia, že Trumpov návrat do Bieleho domu a jeho doktrína „Amerika na prvom mieste“ predstavujú pre EÚ zásadnú výzvu a ohrozujú jej základné ciele, ktoré zahŕňajú prosperitu, udržateľnosť, bezpečnosť a demokraciu. Európske krajiny musia v záujme riešenia tejto situácie konať rozhodne, aby ochránili jednotu bloku a posilnili svoju autonómiu.

Bolo by chybou očakávať, že Trumpovo druhé funkčné obdobie bude zrkadlovým obrazom toho prvého. Trump zastáva extrémnejšie politické postoje a čelí menším zábránam, navyše pôsobí v priaznivejšom medzinárodnom prostredí. Z tohto dôvodu je pre EÚ príprava na najhoršie scenáre obozretným prístupom. Očakáva sa, že Trumpov konfliktný postoj k medzinárodnému obchodu s nulovým súčtom naruší multilaterálne ekonomické riadenie, pričom clá a iné opatrenia ohrozia rast, konkurencieschopnosť a vnútornú súdržnosť EÚ. Ohrozený je aj celosvetový pokrok v oblasti multilaterálnej klimateckej spolupráce. Odstúpenie USA od vedúcej úlohy v oblasti klímy bude signálom pre ostatné krajiny, že klimatecké ciele už nie sú prioritou.

Z hľadiska bezpečnosti je pravdepodobné, že Trumpova politika zvýši hrozby zo strany Ruska, najmä ak prinúti Ukrajinu prijať prímerie, ktoré nezabezpečí trvalý a udržateľný mier. Takýto vývoj by Ukrajinu aj Európu urobil zraniteľnejšími. EÚ sa musí v reakcii na to chopiť odvážnejšej a aktívnejšej role a výrazne zvýšiť svoje vojenské výdavky a spôsobilosti.

Trumpovo druhé funkčné obdobie môže posilniť krajne pravicové a protidemokratické sily v Európe. Jeho rozdeľujúca rétorika a využívanie politických názorových rozdielov sú hrozbou pre európsku integráciu, ktorej projekt pravdepodobne podkope. Jeho posilňovanie dezinformácií a populistických naratívov by mohlo narušiť dôveru verejnosti a posunúť do popredia neliberálne, regresívne a nacionalistické hnutia v Európe. V prípade ich úspechu by tieto sily mohli oslabiť EÚ.

**EÚ MUSÍ VYUŽIŤ TÚTO CHVÍĽU
NA POSILNENIE SVOJEJ
AUTONÓMIE, JEDNOTY A
ODOLNOSTI**

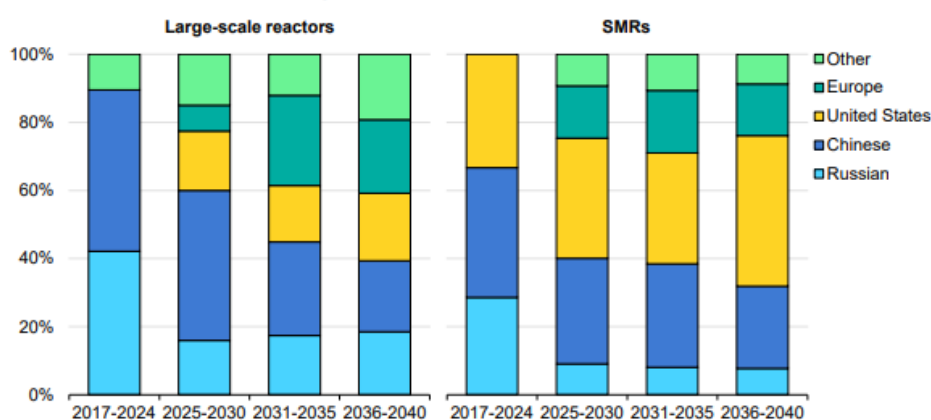
V tomto zložitom kontexte bude dosiahnutie konsenzu a jednoty medzi 27 členskými štátmi EÚ čoraz ťažšie. Tí členovia bloku, ktorí budú chcieť čeliť Trumpovej výzve, budú možno musieť využiť netradičné formy spolupráce, aby mohli konať rozhodným spôsobom. Hoci takéto kroky nesú právne a politické riziká, môže sa stať, že budú nevyhnutné na zachovanie európskej demokracie a na vytvorenie účinnej reakcie. Bez ráznych krokov by Trumpova politika mohla podkopať hospodársku stabilitu Európy, ciele environmentálnej udržateľnosti, bezpečnosť a demokratické základy, čím by sa blok stal zraniteľným v zmenenom globálnom prostredí. EÚ musí využiť túto chvíľu na posilnenie svojej autonómie, jednoty a odolnosti, aby dokázala zvládnuť výzvy, ktoré pred ňu Trump postaví.

Link: <https://epc.eu/en/Publications/Europes-next-watershed-how-liberal-Europe-should-react-to-Trump-20~6084fc>

Medzinárodná agentúra pre energetiku (IEA) vo svojej správe konštatuje vstup jadrovej energie do novej éry, ktorú charakterizujú rastúce požiadavky na elektrickú energiu, technologické inovácie a silnejúca politická podpora pre výstavbu nových reaktorov. Elektrina sa stáva kľúčovým pilierom globálnej energetiky, pričom jej spotreba rastie dvojnásobným tempom v porovnaní s celkovou energetickou spotrebou.

V roku 2025 sa očakáva, že výroba elektriny z jadra dosiahne historické maximum. Rekordná produkcia bude podporená najmä reštartom elektrární v Japonsku, dokončením údržby reaktorov vo Francúzsku a spustením nových zariadení v Číne, Indii, Južnej Kórei a Európe. V súčasnosti spustených 410 jadrových reaktorov v 30 krajinách sveta vyrába 9% celosvetovej produkcie elektriny. Za viac ako 50 rokov prevádzky jadrových zdrojov sa podarilo ušetriť približne 72 Gt emisií CO₂, čo sa rovná približne úrovni emisií, ktorú planéta vyprodukuje za dva roky. Na svete je v súčasnosti vo výstavbe 63 jadrových reaktorov s kapacitou viac ako 70 GW, čo predstavuje jeden z najvyšších zaznamenaných objemov od 90. rokov. Životnosť viac ako 60 reaktorov bola v posledných rokoch predĺžená, čo pokrýva takmer 15 % globálnej jadrovej flotily.

Figure 2.8 Nuclear power construction starts by national origin of technology in the Announced Pledges Scenario, 2017-2040

Investície do jadrovej energetiky prudko rastú a za posledné tri roky stúpili o 50 %, presahujúc 60 miliárd USD ročne. Jadrová energia hrá kľúčovú úlohu v dosahovaní klimatických cieľov a energetickej bezpečnosti, pričom sa zvažuje iniciatíva na trojnásobné zvýšenie globálnej jadrovej kapacity do roku 2050. Avšak tento rast je momentálne nerovnomerne rozložený a závisí prevažne od technológií z Číny a Ruska. Od roku 2017 začalo

výstavbu 52 reaktorov, z ktorých 25 technologicky pochádza z Číny a 23 z Ruska. Práve vysoká geografická koncentrácia dodávateľov jadrových technológií, ako aj výrobcov paliva, predstavujú potenciálny rizikový faktor v období pribúdajúcich prípadov zneužívania asymetrických závislostí v geopolitickej súťaži.

Napriek pokroku v Číne a rozvojových krajinách, západné ekonomiky zápasia s výzvami, ako sú starnúce flotily reaktorov (priemerný vek viac ako 36 rokov) a oneskorenia pri výstavbe nových veľkokapacitných reaktorov. Výhľad pre jadrovú energiu však môže byť svetlejší vďaka rozvoju malých modulárnych reaktorov (SMR), ktoré môžu priniesť zmenu. Tieto reaktory ponúkajú nižšie náklady, kratšie stavebné časy a flexibilitu, čo ich robí atraktívnymi pre súkromný sektor. V súčasnosti sa plánuje až 25 GW kapacity SMR, pričom pri priaznivých scenároch by táto hodnota podľa IEA mohla do roku 2050 vzrásť na 120 GW.

Zavedenie SMR má potenciál revitalizovať jadrový sektor vo vyspelých ekonomikách, ako sú EÚ, USA a Japonsko. Tieto krajiny by mohli obnoviť technologické vedenie, pričom viac ako 50 % nových projektov do roku 2050 by mohlo používať západné návrhy. Diverzifikácia dodávateľských reťazcov pre urán a jeho obohacovanie bude kľúčová pre udržateľný rast sektora, keďže momentálne 99 % kapacity na obohacovanie je sústredených len v štyroch krajinách, pričom Rusko má podiel 40 %. Financovanie zostáva výzvou, pretože jadrové projekty sú kapitálovo náročné a ich realizácia trvá roky. Sú potrebné mechanizmy na zníženie rizika, ako dlhodobé zmluvy na odber elektriny, ktoré by mohli prilákať súkromné investície. Modularita SMR môže znížiť riziká, keďže tieto projekty majú kratšie časy návratnosti a sú menej kapitálovo náročné.

Vlády zohrávajú kľúčovú úlohu v novej ére jadrovej energie, a to nielen prostredníctvom financovania, ale aj podporou inovácií, reguláciou a budovaním infraštruktúry. Jadrová energia môže byť zásadným prvkom globálnej energetickej budúcnosti, ak sa podarí prekonať prekážky spojené s financovaním, bezpečnosťou a diverzifikáciou dodávok paliva.

Think tank RUSI v článku analyzuje akú podobu môže mať nadchádzajúci boj o Sýriu. Útek Bašára al-Asada zo Sýrie znamená koniec jednej éry, ale budúcnosť krajiny teraz formujú navzájom si konkurujúce zahraničné a vnútorné sily. Niektorí analytici, odvolávajúci sa na nedávne prípady po páde diktátorov varujú, že budúcnosť Sýrie nie je ani zďaleka svetlá, a nemožno vylúčiť, že bude v budúcnosti nasledovať nestabilita a násilie. Optimisti tvrdia, že tentokrát to bude iné. Sýria nie je Irak, ani Líbya. Sýria je Sýria. A v Sýrii zmena režimu neprišla zo zahraničia. Naopak, zmena režimu prišla zvnútra. Napokon Sýrčania nielenže odstránili domáceho diktátora, ale oslobodili sa aj spod ruskej a iránskej nadvlády. Podľa RUSI majú pravdu optimisti aj pesimisti.

**ÚTEK ASADA ZO SÝRIE
ZNAMENÁ KONIEC JEDNEJ
ÉRY, ALE BUDÚCNOSŤ KRAJINY
TERAZ FORMUJÚ NAVZÁJOM SI
KONKURUJÚCE ZAHRANIČNÉ A
VNÚTORNÉ SILY**

Revolúciu proti Asadovi viedli Sýrčania s Sýriou už nie je rusko-iránskym protektorátom. Sýria sa však nezbavila vplyvu zahraničných aktérov, a nie je ani jednotná. Po zbavení sa ruskej a iránskej hegemonie sa stáva voľným ringom pre interných aj externých hráčov. Tí majú v Sýrii odlišné a často si konkurujúce záujmy. Hovoria síce o sýrskej jednote, pod týmto pojmom si však predstavujú svoje vlastné vízie pre krajinu. Turecko a organizácia Haját Tahrír aš-Šám (HTS) aktuálne vedú, nemajú však mocenský

monopol. Na juhu Sýrie sa Jordánsko snaží znovu presadiť svoj vplyv a Izrael využil situáciu a dobyl demilitarizovanú zónu (DMZ) na Golanských výšinách, ktorá bola doteraz pod kontrolou Sýrie.

Sýriu teraz ovplyvňujú najmenej tri cudzie mocnosti: Turecko, Izrael a USA. Kroky Turecka a Izraela sú destabilizujúce. USA sa naopak snažia deeskalovať potenciálny konflikt medzi Sýrskou národnou armádou (SNA), Tureckom a Sýrskymi demokratickými silami (SDF), pričom predbežne komunikujú s HTS. USA by však mali urobiť viac. Mali by presvedčiť alebo prinútiť Izrael, aby zastavil svoje útoky a prestal rozširovať svoju okupáciu. Mali by tiež podporiť posilnenú prítomnosť OSN v demilitarizovanej zóne a spolupracovať s Jordánskom na tom, aby opozičné sily opäť ovládli juh krajiny, čo by znamenalo, že tam sa už Izrael nemá dôvod viac angažovať.

Trumpov návrat pre Sýriu podľa analýzy nevesť nič dobré. Práve jeho zmarený pokus stiahnuť všetky americké sily v roku 2019 podnietil Turecko k okupácii severnej Sýrie. Taktiež to umožnilo Rusku prevziať niekoľko pozícií USA a spojiť sa s SDF. Trump nedávno tvrdil, že Sýria „nie je náš boj“ a neskôr navrhol, aby krajine „vládlo“ Turecko. Zvolený americký viceprezident JD Vance argumentoval, že USA by sa mali stiahnuť z Blízkeho východu a nechať Izrael robiť v regióne „policajta“. Robiť policajta však znamená, že má brániť status quo. Turecko a Izrael sa v Sýrii čoraz viac navzájom vnímajú ako hrozba. Okrem toho Islamský štát nedávno využil chaos na zvýšenie svojej aktivity v Sýrii a stále má 50 000 bývalých členov vo väzniciach SDF.

Suma sumárum, boj proti Asadovi sa skončil, no bitky o to, kto ovládne Sýriu a ako bude krajina vyzerat', sa ešte len začínajú. Je nerozumné veriť, že USA by sa tomu mohli vyhnúť, najmä vzhľadom na to, že sú jedinou vonkajšou silou, ktorá sa snaží deeskalovať napätie a podporovať rekonštrukciu po konflikte.

Link: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/coming-fight-syria>

Článok Bruegel „Európska obranná priemyselná stratégia v nepriateľskom svete“ prezentuje ucelenú a strategickú revíziu európskych obranných kapacít v kontexte ilegálnej invázie Ruska na Ukrajinu. Tento konflikt poukázal na zraniteľnosť Európy a zdôraznil potrebu jednotného prístupu k obrane, ktorý by riešil fragmentáciu trhu, nedostatočné investície a technologické medzery. Bez ráznych opatrení hrozí, že Európa zostane nepripravená čeliť budúcim bezpečnostným výzvam.

Ruské vojenské posilňovanie odhaľuje európske strategické nedostatky. Napriek sankciám, ruský obranný priemysel výrazne zvýšil výrobu a v kľúčových oblastiach, ako sú tanky a munícia, prekonáva západnú produkciu. Ruská militarizácia bude predstavovať dlhodobú hrozbu aj v prípade, že sa vojna na Ukrajine skončí. Európske krajiny sú napriek nedávnemu zvýšeniu rozpočtov na obranu naďalej oslabené v dôsledku desaťročí nedostatočných investícií a nejednotného obstarávania. Mnohým členom NATO sa naďalej nedarí plniť cieľ 2% HDP výdavkov na obranu, čo spôsobuje kritické medzery v pripravenosti a kapacitách.

Jednou z najväčších prekážok Európy je fragmentovaný obranný trh. Krajiny zväčša uplatňujú nezávislé stratégie obstarávania, čo vedie k neefektívnosti, vysokým nákladom a obmedzenému objemu výroby. Na rozdiel od Spojených štátov, ktoré profitujú z jednotného trhu, nedostatočná koordinácia v Európe bráni úsporám z veľkovýroby a oslabuje interoperabilitu. Tento problém ďalej zhoršuje absencia štandardizovaného vybavenia, čo komplikuje logistiku a znižuje bojovú účinnosť.

**KRAJINY ZVÄČŠA UPLATŇUJÚ
NEZÁVISLÉ STRATÉGIE
OBSTARÁVANIA, ČO VEDIE K
NEEFEKTÍVNOSTI, VYSOKÝM
NÁKLADOM A OBMEDZENÉMU
OBJEMU VÝROBY**

Autori odporúčajú vytvoriť jednotnú európsku obrannú stratégiu, ktorá by sa riadila Európskou obrannou priemyselnou stratégiou (EDIS). Podporou spoločného obstarávania, integrácie trhu a štandardizácie môže EDIS znížiť náklady a zvýšiť pripravenosť. Politické a inštitucionálne prekážky však zostávajú významné, keďže obranná politika je v rámci EÚ zväčša v kompetencii jednotlivých štátov a rozdielne priority členských štátov bránia pokroku smerom k jednotnému rámcu.

Na dosiahnutie strategickej autonómie, ktorá predstavuje schopnosť brániť sa a prijímať strategické rozhodnutia bez nadmernej závislosti od vonkajších mocností, musí Európa posilniť svoju obrannú technologickú a priemyselnú základňu. Hoci spolupráca s dodávateľmi mimo EÚ bude naďalej nevyhnutná, uprednostňovanie miestnej výroby je kľúčové na podporu inovácií, zníženie závislosti a zabezpečenie bezpečnosti dodávateľského reťazca. Investície do špičkového výskumu a vývoja, najmä v oblastiach, ako sú bezpilotné lietadlá a elektronická vojna, sú nevyhnutné na udržanie konkurencieschopnosti v modernom vedení vojny.

Autori odhadujú, že Európa bude potrebovať v nasledujúcich piatich rokoch 500 miliárd eur dodatočných výdavkov na obranu, aby odstránila nedostatky v spôsobilostiach. Fiškálne obmedzenia by mohli byť riešené finančnými mechanizmami, ako je napríklad financovanie rozsiahlych projektov prostredníctvom dlhu vydaného EÚ. Rovnako dôležitá je reforma postupov obstarávania s cieľom uprednostniť spoločné nákupy a efektívnosť. Rozšírenie iniciatív, ako je Európsky obranný fond, môže ďalej podporiť cezhraničnú spoluprácu a inovácie.

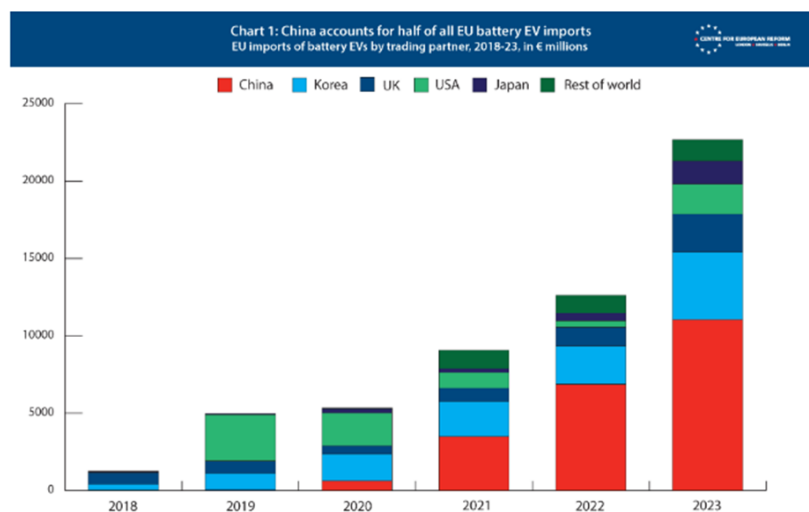
V konečnom dôsledku však musí Európa nájsť rovnováhu medzi okamžitými potrebami a dlhodobými cieľmi. „Rozumné európske uprednostňovanie“ pri obstarávaní, ktoré kladie dôraz na miestne priemyselné odvetvia a zároveň zostáva otvorené vonkajším partnerstvám, môže posilniť kapacity a podporiť odolnosť. Dôvera a spolupráca medzi členskými štátmi EÚ sú nevyhnutné na prekonanie politických prekážok a vybudovanie jednotnej obrannej stratégie.

Link: <https://www.bruegel.org/policy-brief/european-defence-industrial-strategy-hostile-world>

Článok think tanku CER (jeho autorom je britsko-slovenský analytik) hodnotí nedávne zavedenie ciel na čínske elektrické vozidlá (EV) zo strany Európskej únie. Rozhodnutie Rady EÚ predstavuje podľa článku strategický krok, ktorý má reagovať na rastúce obavy z čínskych dotácií a ich deformujúceho vplyvu na európsky trh. Tento zásah však zdôrazňuje aj širší problém slabnúcej konkurencieschopnosti európskeho automobilového priemyslu, ktorý zaostáva za technologickým pokrokom a produkčnými kapacitami Číny. Hoci clá môžu krátkodobo zmierniť tlak na domácich výrobcov, existuje riziko, že neadresujú základné príčiny slabosti európskeho sektora.

Podľa zverejnených dát vzrástol dovoz EV do EÚ medzi rokmi 2020 a 2023 o 325 %, avšak dovoz EV vyrobených v Číne v rovnakom období vzrástol až o astronomických 1 646 %. Čínske EV (v hodnote 11 mld. eur) pritom v roku 2023 tvorili 49 % podiel na dovoze elektromobilov z krajín mimo EÚ. V roku 2023 bola priemerná hodnota čínskeho EV dovezeného do EÚ len niečo vyše 25 200 eur, čo je o 32 % menej ako cena dovozených EV z iných krajín (37 130 eur) a o 16 % menej ako priemerná cena dovozov EV (30 200 eur).

Analýza ukazuje, že čínske EV dominujú na trhu nielen vďaka dotáciám, ale aj vďaka vertikálnej integrácii, masívnym investíciám do infraštruktúry a výraznému nárastu domáceho dopytu. Tieto faktory dávajú čínskym výrobcům výhodu, ktorú európski konkurenti nedokážu ľahko dohnať. Navyše, schopnosť čínskych firiem absorbovať náklady spojené s clami zvyšuje pravdepodobnosť, že dopad ciel bude obmedzený na európskych spotrebiteľov, ktorí budú čeliť vyšším cenám EV.

Clá, ktoré schválila EÚ na päť rokov, budú platiť v rôznej výške v závislosti od výrobcu. Na EV vyrobené v Číne spoločnosťou Tesla sa napríklad budú vzťahovať clá vo výške 7,8 %, elektromobily spoločnosti SAIC však budú zaťažené clami vo výške 35,3 %. Opatrenia sa nebudú týkať plug-in hybridov, batérií ani náhradných dielov. Samotné batérie pritom výraznou mierou ovplyvňujú koncovú cenu elektromobilu a tvoria približne tretinu výrobných nákladov.

Rôzne budú ovplyvnené týmto opatrením aj jednotlivé európske krajiny. Nemecko,

ako kľúčový hráč automobilového sektora, môže čeliť nepriamym dôsledkom, ak sa obchodná vojna s Čínou prehĺbi. Naopak, krajiny strednej a východnej Európy, kde čínski výrobcovia investujú do lokálnych tovární, by mohli zaznamenať krátkodobé ekonomické prínosy. Táto dynamika však prináša riziká zvýšenej závislosti na čínskom kapitále, čo môže mať dlhodobé strategické dôsledky.

Rozhodnutie EÚ zvýrazňuje napätie medzi ochranou domáceho priemyslu a snahou zabezpečiť cenovo dostupné technológie pre ekologickú transformáciu. Clá môžu dočasne vyrovnať konkurenčné podmienky, ale zároveň odhaľujú nepripravenosť EÚ čeliť štrukturálnym výzvam, ako je slabá batériová infraštruktúra a pomalé tempo inovácií. Bez súbežného posilnenia výskumu, rozvoja a výrobných kapacít v oblasti EV môže tento krok skôr odhaliť slabosti európskeho hospodárstva, než ich prekonať.

Tento krok EÚ podľa CER zdôrazňuje zásadné strategické dilemy – ako vyvážiť podporu domáceho priemyslu, zabezpečenie dostupných technológií pre občanov a posilnenie vlastnej autonómie v konkurenčnom geopolitickom prostredí.

Link (aj zdroj grafu): <https://www.cer.eu/insights/eus-drive-china-what-ev-tariffs-mean-europe>